

Asia: VN/9365/2025

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko teillä lausuttavaa esityksestä yleisesti?

Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue näkee esitetyn seuraamusjärjestelmää yksinkertaistavan muutoksen selkeyttävän tätä kokonaisuutta sekä työllisyysalueen että asiakkaiden näkökulmasta. Asiakkaiden olisi nykyistä helpompaa ymmärtää ja muistaa seuraamusjärjestelmän toimintatapa. Koska seuraamuksia tulisi aiempaa nopeammin olisi asiakkaiden oikeusturvan kannalta kuitenkin erittäin tärkeää, että työnhakijan oikeudet ja velvollisuudet tuotaisiin entistä selkeämmin esille heti työnhaun käynnistämisen yhteydessä. Tämä tulee toteuttaa siten, ettei sähköisessä asiointissa työnhakua olisi mahdollista käynnistää ilman, että asiakas lukisi ja kuittaisi hyväksytyksi nämä oikeusturvansa kannalta olennaiset tiedot. Asiakkaiden on mahdollista toteuttaa heiltä edellytetyjä toimia, kun he ovat tietoisia heti asiakkuuden alusta lähtien siitä, mitä velvollisuuksia heillä on ja mitä velvollisuuksien rikkomisesta seuraa.

Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue esittää, että seuraamusjärjestelmän tarkastelujakso olisi jatkossa esitetyn 12 kuukauden sijaan kuusi kuukautta. Asiakkailla on nykyisin merkittävä määrä velvollisuuksia, ja tämän myötä riski inhimillisille erehdyksille on erittäin suuri. Kuuden kuukauden tarkastelujakso olisi aiheellinen myös siinä mielessä, että suunnitellun lakimuutoksen myötä jo ensimmäisestä moitittavasta menettelystä seuraisi korvaukseton määräaika.

Ohjaavalla vaikutuksellaan esitetyt muutokset edistäisivät asiakkaiden sitoutumista palveluprosessiin ja heille järjestettyihin työllistymistä edistäviin palveluihin. Esimerkiksi työvoimakoulutusten tai erilaisten valmennuspalveluiden osalta tämä olisi työllisyysalueen talouden kannalta positiivinen asia, sillä työvoimapolitiisesti perusteettomat keskeytystilanteet todennäköisesti vähentyisivät ja hankituista palveluista siten saataisiin niistä toivottu hyöty.

Seuraamusjärjestelmän tukena on tarpeen hyödyntää aiempaa tehokkaammin sähköistä palvelua esimerkiksi asiakkaille lähtevien automaattisten muistutusten muodossa. Tämä olisi nykypäivää ja toisaalta vähentäisi tahattomien inhimillisten unohdusten ja niistä koituvien seuraamusten todennäköisyyttä.

Työssäolovelvoitteen lyhentyminen kuuteen viikkoon on erittäin positiivinen muutos. Esitetty lyhyempi työssäolovelvoite on hieman helpommin saavutettavissa ja siten todennäköisesti aktivoi asiakasta toimimaan velvoitteen purkamiseksi. Nykyinen 12 viikon työssäolovelvoite näyttäytyy monille asiakkaille haastavana. Toisaalta on huomioitavaa, ettei kuuden viikon velvoitteen toteuttaminenkaan ole yksinkertaista. Töitä voi olla todellisuudessa vaikeaa saada. Lisäksi nykyinen työllisyysalueiden pienempi rahoitus on monilla alueilla vähentänyt tarjottavien palveluiden määrää. Nähtävillä on siten riski alueelliseen epätasa-arvoon siinä, kuinka työssäolovelvoitteen purkaminen työllisyysalueiden asiakkailta onnistuu. On myös tärkeää huomioida, ettei työvoimapolitiittisten palveluiden tarkoitus ole työssäolovelvoitteiden purkaminen, vaan todellinen palvelutarpeen mukainen asiakkaan työllistymisen edistäminen.

Moitittavista menettelyistä aiempaa nopeammin koitua työssäolovelvoite aiheuttaa enemmän asiakkaiden toimeentuloon liittyviä haasteita. Nämä taloudelliset ongelmat koskettavat niin yksilöitä kuin heidän perheitäänkin. Kaikki eivät saa toimeentulotukea työssäolovelvoitteen aikana. Sosiaaliturvan ulkopuolelle jäävien määrä kasvaa, ja tämä saattaa aiheuttaa erilaisia lieveilmiöitä.

Seuraamusjärjestelmän tiukennukset voivat kohdistua haastavalla tavalla haavoittuvassa asemassa oleviin. On myös todennäköistä, että esimerkiksi yhteiskunnan toimintaa ja työttömän velvollisuuksia käytännössä vielä harjoitteleville nuorille tai vaikkapa maahanmuuttaneille tulee tahattomia virheitä ja siten jatkossa myös merkittäviä työttömyysturvaseuraamuksia helposti. Tämä ei luo parasta yhteistyöpohjaa asiakkaiden asioiden eteenpäin viemiseen. Tästäkin syystä edellä esittämämme 6 kuukauden tarkastelujakso toisi tarpeellista lievennystä suunniteltuun työttömyysturvain seuraamusjärjestelmää koskevaan lakimuutokseen.

2. Onko teillä lausuttavaa säädösehdotuksesta ja sen perusteluista?

Ehdotus ja sen perusteet ovat selkeät ja kannatettavissa olevat. Kuitenkin Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue esittää lakiehdotuksen muuttamista siten, että seuraamusjärjestelmän tarkastelujakso olisi jatkossa 12 kuukauden sijaan kuusi kuukautta.

3. Onko teillä lausuttavaa esityksen vaikutusarvioista?

Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue näkee esityksen selkiyttävän työttömyysturvaseuraamuksia ja tehostavan asiakkaiden osallistumista palveluprosessiin sekä sitouttavan asiakkaita työllistymisen edistämistä tukeviin palveluihin. Tämä on positiivista myös palveluihin käytettävän rahoituksen näkökulmasta. Nämä vaikutukset saataisiin aikaan myös silloin, jos seuraamusjärjestelmän tarkastelujakso olisi esittämämme mukainen kuusi kuukautta.

Sosiaaliturvamenosta muodostuvien säästöjen rinnalla vaikuttavat toisaalta inhimilliset arvot ja asiakkaiden sekä heidän perheidensä toimeentulon haasteet.

4. Tulisiko työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n soveltamisalaa laajentaa uusiin työnhakijaa etuuden saamisen edellytyksenä velvoittaviin toimiin? Mitä nämä toimet olisivat ja miksi velvoittavuutta tulisi laajentaa niihin? Jos mahdollista, esittäkää myös arvio mahdollisen laajennuksen vaikutuksista.

Ei lausuttavaa.

Raittila-Parkkinen Pirjo
Äänekosken kaupunki/Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue